C/2024/4061

12.7.2024.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par demokrātijas aizsardzību

(COM(2023) 630 final)

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulas (ES) Nr. 1024/2012 un (ES) 2018/1724 groza attiecībā uz dažām prasībām, kas noteiktas Direktīvā (ES) XXXX/XXXX

(COM(2023) 636 final)

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido saskaņotas prasības iekšējā tirgū attiecībā uz trešo valstu vārdā veiktas interešu pārstāvības pārredzamību un groza Direktīvu (ES) 2019/1937

(COM(2023) 637 final)

(C/2024/4061)

Ziņotājs: **Christian MOOS**

Līdzziņotājs: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Parlaments, 25.1.2024 Eiropas Savienības Padome, 24.1.2024
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pants
Atbildīgā specializēta nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.4.2024
Pieņemts plenārsesijā	24.4.2024
Plenārsesija Nr.	587
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	206/1/7

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas liberālā demokrātija tiek apdraudēta gan no ārpuses, gan pašas Eiropas Savienības iekšienē. Pēdējo gadu laikā ir panākts ievērojams progress, lai Eiropas demokrātiju padarītu noturīgu pret šiem draudiem, tomēr, lai aizsargātu ES, tās demokrātiju un it īpaši gaidāmās Eiropas Parlamenta vēlēšanas, ir jādara daudz vairāk ([1]).

1.2. Eiropas demokrātijas aizsardzībā un nodrošināšanā izšķiroši svarīga loma ir organizētai pilsoniskajai sabiedrībai, iedzīvotājiem un sociālajiem partneriem. Tāpēc ir jāturpina izvērst to līdzdalību politikā Eiropas un valstu līmenī, veicot pasākumus, kuri, kā ieteikts šajā atzinumā, ir tālejošāki par Eiropas Komisijas ierosinātajiem.

1.3. Šā iemesla dēļ diemžēl jāsecina, ka tiesību aktu kopums "Demokrātijas aizsardzība" ir ierosināts pārāk vēlu, lai to varētu pienācīgi īstenot pirms Eiropas Parlamenta 2024. gada vēlēšanām, un tajā nav ņemti vērā EESK ierosinājumi attiecībā uz Eiropas Demokrātijas rīcības plānu ([2]).

([1]) Runājot par "demokrātiju", EESK vienmēr ar to domā "liberālo demokrātiju".
([2]) OV C 341, 24.8.2021., 56. lpp.

1.4. Ārvalstu iejaukšanās ES demokrātiskajos procesos ir reāls Eiropas demokrātijas apdraudējums, un tas ir jāierobežo. Tādēļ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pilnībā atbalsta ierosinātās direktīvas mērķus, taču kategoriski nepiekrīt ierosinātajiem līdzekļiem. Lai nepieļautu tirgus izkropļojumus un regulējuma sadrumstalotību, Komiteja aicina īstenot visaptverošu ES līmeņa pieeju, kas neradīs papildu izmaksas vai riskus un nestigmatizē interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzējus, nesamazina pilsonisko telpu Eiropas Savienībā, nesašaurina pašreizējo valsts līmeņa pārredzamības reģistru darbības jomu un negrauj Eiropas Savienības kā starptautiska dalībnieka uzticamību.

1.5. Šādai visaptverošai ES līmeņa pieejai, kas ierobežotu ārvalstu iejaukšanos ES demokrātiskajos procesos, ir jābūt skaidrai un viegli piemērojamai attiecībā uz visiem dalībniekiem, uz kuriem attiecas tiesību akti, tostarp fiziskām personām, mazām nevalstiskajām organizācijām (NVO) un uzņēmumiem. Tiesību aktos it īpaši ir skaidri jādefinē lietotie termini, īpaši "interešu pārstāvības darbība", jānosaka skaidri kritēriji, lai izvērtētu, uz kuriem ārvalstu subjektiem tiesību akti attiecas, jāietver visi apakšuzņēmēji Eiropas Savienībā un jānovērš pašreizējās nepilnības saistībā ar konkrētiem finansējuma veidiem.

1.6. EESK nesaskata pietiekamu progresu Eiropas dimensijas stiprināšanā Eiropas Parlamenta vēlēšanās, tāpēc aicina vēlēšanu procesu padarīt pilnībā pieejamu visiem ES pilsoņiem ar invaliditāti, kā arī panākt, lai tas būtu iekļaujošāks un noturīgāks, šim nolūkam saskaņojot vēlēšanu procesu visās dalībvalstīs. Pirmām kārtām to varētu panākt, pieņemot nesen veiktās Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma reformas, sniedzot lielāku ieguldījumu politiskajā izglītošanā un informētības veicināšanā saistībā ar gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām, kā arī veicinot visu ES iedzīvotāju politisko integrāciju.

1.7. EESK aicina stiprināt līdzdalības demokrātiju un novatoriskus pilsoniskās līdzdalības veidus, kas papildinātu pārstāvības demokrātiju gan Eiropas, gan valstu līmenī. Šādām jaunām politiskās līdzdalības iespējām jābūt viegli saprotamām un iekļaujošām, un no tām nedrīkst izslēgt pilsoņus, it īpaši visneaizsargātākās iedzīvotāju grupas, nosakot nevajadzīgus sliekšņus. Turklāt tām jābūt pārredzamām attiecībā uz to iespējamo ietekmi uz ES tiesību aktiem un to ietekmes robežām. Ierosinātais vispārējais satvars efektīvai līdzdalībai valstu līmenī un priekšlikums tīmekļa vietni "Izsakiet viedokli" pārveidot par iedzīvotāju iesaistei paredzētu vienas pieturas aģentūru ir priekšlikumi, kas veicinātu progresu. Tomēr ir vajadzīgi turpmāki soļi, piemēram, Eiropas pilsoņu iniciatīvas (EPI) reforma un ES līmeņa sistēma efektīvai līdzdalībai.

1.8. Labākais veids, kā aizstāvēt demokrātiju, ir aizsargāt pamatvērtības un iekļaut visneaizsargātākās iedzīvotāju grupas.

2. **Vispārīgas piezīmes**

2.1. Ņemot vērā ģeopolitisko spriedzi un daudzās krīzes, demokrātiskos procesus Eiropas Savienībā un liberālo demokrātiju kā tādu arvien vairāk apdraud slēpta ārvalstu iejaukšanās.

2.2. EESK atzinīgi vērtē progresu, kas panākts saskaņā ar Eiropas Demokrātijas rīcības plānu, kura mērķis ir padarīt Eiropas demokrātiju noturīgāku, un uzsver pilsoniskās sabiedrības nozīmīgo lomu demokrātijas darbības nodrošināšanā un tās noturības veidošanā. Tomēr Komiteja norāda, ka tās atzinumā par Eiropas Demokrātijas rīcības plānu paustie galvenie ierosinājumi vēl nav ieviesti praksē, un tā aicina tos nekavējoties īstenot.

2.3. EESK atzinīgi vērtē konkrētos centienus uzlabot iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) iesaisti. Tomēr Komiteja atkārtoti aicina turpināt tālāk attīstīt gan ES līmeņa apspriežu formātu, gan stratēģiju dialogam ar organizētu pilsonisko sabiedrību (kuras rezultātā taptu rīcības plāns), kā arī stiprināt sociālo dialogu ([3]).

2.4. Demokrātijas lejupslīde notiek arī Eiropas Savienībā. Draudi Eiropas demokrātijai rodas ne tikai no ārvalstīm, bet ir kļuvuši endēmiski arī pašā Savienībā, un, lai Eiropas demokrātiju aizsargātu pret iekšējiem un ārējiem draudiem, ir vajadzīga visaptveroša ES līmeņa pieeja.

([3]) OV C, C/2024/2481, 23.4.2024., 1.5. punkts, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj.

2.5. ES ir guvusi ievērojamus panākumus demokrātijas uzlabošanā pārvalstiskā līmenī. Tomēr ir steidzami nepieciešams pielikt lielākas pūles. Konferencē par Eiropas nākotni (*CoFoE*) izskanēja zināmas bažas, un tās ir jāņem vērā pirms iespējamās ES paplašināšanās.

2.6. Eiropas Parlamenta vēlēšanas 2024. gadā būs lakmusa tests Eiropas demokrātijas noturībai. EESK aicina visus valstu un Eiropas līmeņa dalībniekus saglabāt visu institūciju demokrātisko leģitimitāti un aizstāvēt principu, ka demokrātija un pamattiesības ir viens no otra savstarpēji atkarīgi Eiropas Savienības un tās dalībvalstu pamati.

3. **Piezīmes par direktīvu, ar ko izveido saskaņotas prasības attiecībā uz trešo valstu vārdā veiktu interešu pārstāvību**

3.1. EESK pilnībā atbalsta vien ierosinātā tiesību akta mērķi – panākt, ka trešo valstu vārdā veikta interešu pārstāvība Eiropas Savienībā kļūst pārredzama –, bet ne ierosināto direktīvu tā sasniegšanai. Tāpēc tā aicina izstrādāt visaptverošāku pieeju, lai steidzami risinātu problēmu, ko rada ārvalstu iejaukšanās.

3.2. Pašlaik interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzēju valsts reģistri ir 15 ES dalībvalstīs, savukārt citas dalībvalstis izstrādā jaunus tiesību aktus. Tāpēc EESK pauž bažas, ka šāda regulējuma sadrumstalotība un ierosinātie tiesību akti varētu radīt jaunus izkropļojumus un papildu izmaksas interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzējiem.

3.3. EESK uzsver nepieciešamību apkarot korupciju, lai nepieļautu ārvalstu nelikumīgu iejaukšanos, un aicina stiprināt Eiropas Prokuratūru un Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), lai novērstu ārvalstu ietekmētu korumpētību Eiropas lēmumu pieņēmēju un lēmumu sagatavošanā iesaistīto personu vidū.

3.4. EESK pauž bažas arī par to, ka ierosinātās direktīvas noteikumi par saskaņošanu tās pašreizējās darbības jomas ietvaros var sašaurināt jau izveidoto valsts pārredzamības reģistru darbības jomu, aprobežojot to tikai ar tādiem pārstāvības pakalpojumiem, kas tiek veikti kādas trešās valsts vārdā. Pašlaik reģistri aptver visus interešu pārstāvības pakalpojumus iekšējā tirgū.

3.5. EESK pievienojas ES valstu valdību un nozīmīgāko pilsoniskās sabiedrības dalībnieku, piemēram, organizācijas "Pilsoniskā sabiedrība – Eiropa", paustajai kritikai, ka ierosinātais tiesību akts var stigmatizēt pakalpojumu sniedzējus, kas veic interešu pārstāvību trešo valstu vārdā, un tas rada Eiropas Savienības pilsoniskās telpas sašaurināšanās risku un mazina uzticēšanos Eiropas Savienībai kā starptautiskam dalībniekam, kas popularizē Eiropas vērtības.

3.6. EESK pauž nopietnas bažas arī par to, ka ierosinātais tiesību akts var negatīvi ietekmēt organizācijas un mazināt godīgu dalībnieku interesi un to tiesības biedrošanās brīvības ietvaros piesaistīt finansējumu.

3.7. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju izstrādāt jaunu tiesību akta priekšlikumu, kas ietvertu visaptverošu ES līmeņa pieeju, kura novērstu regulējuma sadrumstalotību un iekšējā tirgus izkropļojumus, taču nepieļautu stigmatizāciju un papildu izmaksas un riskus interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzējiem, tostarp tādiem uzņēmumiem un NVO, kas darbojas dažādās ES dalībvalstīs.

3.8. EESK uzskata, ka tiesību akts par kopīgiem pārredzamības un pārskatatbildības standartiem attiecībā uz interešu pārstāvību būtu papildinājums direktīvai par korupcijas apkarošanu ([4]). Pārredzamības un pārskatatbildības standarti attiecībā uz interešu pārstāvību varētu būt noderīgi, lai labāk nošķirtu likumīgu darbību un nelikumīgu ietekmi un identificētu interešu konfliktu gadījumus.

3.9. Šāda pieeja palīdzētu sasniegt ierosinātās direktīvas mērķus, vienlaikus līdz minimumam samazinot stigmatizācijas risku tām ieinteresētajām personām, kas veic interešu pārstāvību trešo valstu vārdā, taču dažām trešām valstīm tā varētu kalpot par ieganstu, lai pieņemtu stingrākus ārvalstu ietekmes aktus, kas var ierobežot arī pilsoniskās sabiedrības darbību šajās valstīs.

3.10. "Interešu pārstāvības darbības" definīcija joprojām ir neskaidra. Lai gan dažas darbības (piemēram, tās, kas saistītas ar darba kārtības noteikšanu) nav nepārprotami minētas, joprojām nav skaidrs, vai ir aptvertas citas darbības, piemēram, lietišķie pētījumi (kas palīdz formulēt politikas ieteikumus). Šāda definīciju neskaidrība visā dokumentā rada nenoteiktību arī citās jomās, piemēram, darbībās, kas saistītas ar pilsonisko dialogu.

3.11. Ja Komisija plāno turpināt darbu pie ierosinātās direktīvas, nevis izstrādāt jaunu tiesību akta priekšlikumu, kā to pieprasījusi Komiteja, tad EESK aicina likumdevējus skaidrāk definēt "interešu pārstāvības darbību", lai fiziskas personas un mazākas juridiskās personas varētu bez apgrūtinošām juridiskām konsultācijām izvērtēt, vai uz to darbību attiecas tiesību akti vai ne.

3.12. EESK pieprasa noteikt skaidrus kritērijus, uz kuru pamata interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzēji un to apakšuzņēmēji varētu viegli izvērtēt, vai 2. panta 4. punkta b) apakšpunktā minētā publiskā vai privātā subjekta darbības var piedēvēt 2. panta 4. punkta a) apakšpunktā minētam subjektam.

3.13. EESK uzskata, ka ir skaidrāk jāprecizē, ka tiesību akti vienādā mērā attiecas gan uz fiziskām, gan visām juridiskajām personām.

3.14. Par bīstamu nepilnību EESK uzskata to, ka tiesību akti neaptver organizācijām sniegtu institucionālo atbalstu un projektu finansēšanu, pat ja šāds finansējums faktiski tiek izmantots interešu pārstāvības darbībām. Lai novērstu nepilnības, ir vajadzīgs risinājums, kas nepārslogotu pilsonisko sabiedrību ar administratīviem pienākumiem.

3.15. EESK atzinīgi vērtē to, ka reģistrā publicējamajā informācijā par interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzējiem, kuri ir galvenie darbuzņēmēji, jāiekļauj pilns izklāsts par visiem apakšuzņēmējiem, kas sniedz pārstāvības pakalpojumus, tostarp "interešu pārstāvības darbības apraksts un tās paredzamais ilgums".

3.16. Noteikums svītrot trešo valstu interešu pārstāvības pakalpojumu sniedzējus no reģistra piecu darbdienu laikā no brīža, kad tie ir paziņojuši, ka tie vairs nav klasificējami kā 3. panta 1. punktā minēti subjekti, ievērojami apgrūtina iespēju *ex post* veidā publiski kontrolēt interešu pārstāvības darbības. Tāpēc EESK ierosina glabāt reģistrā informāciju par šādiem subjektiem vēl vismaz četrus gadus pēc attiecīgā pieprasījuma, skaidri norādot datumu, kad ir beigusies pēdējā darbība, kas ietilpst regulas darbības jomā.

4. **Piezīmes attiecībā uz ieteikumu par iekļaujošiem un noturīgiem vēlēšanu procesiem**

4.1. EESK pauž kritiku, ka ieteikums publicēts tikai sešus mēnešus pirms nākamajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Tas ir pārāk vēlu, lai visi adresāti nodrošinātu sniegto ieteikumu ievērošanu.

4.2. Tāpēc Komiteja aicina nākamo Eiropas Parlamentu un Padomi sākt plašāk aptverošu iniciatīvu, lai vēl vairāk saskaņotu Eiropas Parlamenta vēlēšanu procedūras visās dalībvalstīs, un turpināt šādu iniciatīvu, lai jau savlaicīgi pirms 2029. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām uzlabotu mobilo ES pilsoņu vēlēšanu tiesības, ņemot vērā izskatāmo ieteikumu, gaidāmo Komisijas ziņojumu par 2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām un ES pilsoņu ziņojumu par 2026. gadu.

([4]) OV C, 2024/886, 6.2.2024., 5.2. punkts, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/886/oj.

4.3. EESK pauž nožēlu par to, ka kopš informatīvā ziņojuma "Personu ar invaliditāti reālās tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās ([5])" pieņemšanas 2019. gada martā un atzinuma "Nepieciešamība garantēt personām ar invaliditāti reālas tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās ([6])" pieņemšanas 2020. gada decembrī nav būtiski uzlabojusies personu ar invaliditāti spēja balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Juridisko vai tehnisko šķēršļu dēļ tūkstošiem cilvēku visās ES dalībvalstīs joprojām nav reālu iespēju balsot. EESK atkārtoti aicina Eiropas Parlamentu, Eiropadomi un dalībvalstis "steidzami grozīt 1976. gada Vēlēšanu aktu [...], tādā veidā dot iespēju visā ES ieviest standartus, kuri garantētu reālas balsstiesības personām ar invaliditāti".

4.4. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka vēl dažas dalībvalstis ir noteikušas tiesības balsot no 16 gadu vecuma. Šajā sakarā tā aicina visas dalībvalstis saskaņot balsošanas vecumu Eiropas Parlamenta vēlēšanās, lai nodrošinātu jauniešu vienlīdzīgu līdzdalību ES līmenī.

4.5. EESK uzsver, ka ir ārkārtīgi svarīgi, lai visi ES iedzīvotāji būtu politiski izglītoti un apveltīti ar digitālo pratību, un atkārtoti ierosina izveidot Eiropas aģentūru ar mērķi, izmantojot izglītības programmas, ES iedzīvotāju vidū uzlabot medijpratību ([7]).

4.6. Komiteja norāda, ka ne visās dalībvalstīs tiek garantētas godīgas vēlēšanas ([8]), un tādēļ aicina visu valstu valdības ievērot arī ieteikuma 11. punkta b) apakšpunktā noteiktos standartus. Komiteja aicina Komisiju arī gaidāmajā ziņojumā par 2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām novērtēt to atbilstību standartiem.

4.7. Par Eiropas Parlamenta vēlēšanu organizēšanu atbild valstu iestādes, tāpēc EESK uzskata, ka vēlēšanu novērotāju apmācība jāuzņemas gan valstu, gan Eiropas līmenim kā kopīgs uzdevums. Tādējādi būtu nodrošināta lielāka novērotāju neatkarība, kā arī ES mēroga standarti attiecībā uz novērtēšanu.

4.8. EESK uzsver, ka vēlēšanu laikā jāaizsargā informatīvā vide, tomēr vienlaikus uzskata, ka pastāv risks, ka dažas valdības to varētu izmantot kā ieganstu, lai manipulētu ar publiskajām debatēm un ierobežotu visu demokrātisko partiju godīgu konkurenci. Tādēļ Komiteja uzsver mediju brīvības, mediju daudzveidības un pilsoniskās sabiedrības ārkārtīgi lielo nozīmi informatīvās vides un godīgas vēlēšanu konkurences uzraudzībā un atkārtoti aicina visus demokrātiskos dalībniekus vēl vairāk uzlabot situāciju Eiropas Savienībā ([9]).

4.9. Komiteja iesaka ierobežot 28. punktā minēto finansējumu no trešo valstu valstspiederīgajiem vai juridiskām personām, kas nav reģistrētas kādā dalībvalstī, lai tas gadā nepārsniegtu noteiktu maksimālo summu un attiecībā uz to būtu nodrošināta pilnīga pārredzamība.

4.10. EESK un visi tās locekļi apņemas vairot informētību par nākamajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām un palielināt vēlētāju aktivitāti, īpašu uzmanību pievēršot cilvēkiem, kas balsos pirmo reizi, un grupām, kas politiskajā līdzdalībā nav pietiekami pārstāvētas.

4.11. Komiteja iesaka uz vēlēšanu zīmēm attēlot Eiropas līmeņa partiju logotipus un mudina politiskās partijas izmantot logotipus visos savos reklāmas materiālos.

4.12. Lai stiprinātu Eiropas Parlamenta vēlēšanu Eiropas dimensiju, EESK atbalsta Eiropas Parlamenta pieņemto Eiropas vēlēšanu likuma reformu un aicina Padomi un visas dalībvalstis pieņemt šīs reformas.

([5]) EESK informatīvs ziņojums "Personu ar invaliditāti reālās tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanā": https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/information-reports/real-right-persons-disabilities-vote-european-parliament-elections-information-report.

([6]) OV C 56, 16.2.2021., 36. lpp.

([7]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Mediju brīvības un daudzveidības nodrošināšana Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 517, 22.12.2021., 9. lpp).

([8]) EDSO, Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību birojs: Ungārija. *Parliamentary Elections and Referendum* (Parlamenta vēlēšanas un referendums), 2022. gada 3. aprīlis. *ODIHR* vēlēšanu novērošanas misija. Galīgais ziņojums, Varšava, 2023. gada 29. jūlijs.

([9]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Mediju brīvības un daudzveidības nodrošināšana Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 517, 22.12.2021., 9. lpp).

5. **Piezīmes attiecībā uz ieteikumu par pilsoņu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanas un efektīvas līdzdalības veicināšanu**

5.1. EESK atzinīgi vērtē centienus uzlabot iedzīvotāju iesaisti, taču atkārtoti uzsver, ka viņu pārstāvībai ar pilsoniskās sabiedrības organizāciju starpniecību ir izšķiroša nozīme demokrātijas stiprināšanā.

5.2. EESK atkārtoti pauž uzskatu, ka "demokrātiskas cilvēktiesību aizstāvības centrā jābūt tautas kustībām un cilvēkiem, kuri saskārušies ar nabadzību. Nav labāka veida, kā aizstāvēt cilvēktiesības, it īpaši sociālās tiesības, kā panākt, ka publiskajā telpā un politikas debatēs tiek uzklausīts to cilvēku viedoklis, kurus nevienlīdzība, nabadzība un sociālā atstumtība skar visvairāk" ([10]).

5.3. Komiteja vēlreiz uzsver, ka pārstāvības demokrātija un vēlēšanu procesi joprojām ir ES demokrātijas un līdzdalības demokrātijas mugurkauls un ka inovatīvas pilsoniskās līdzdalības formas ir papildu līdzekļi, ar ko nodrošināt ievēlēto pārstāvju pārskatatbildību.

5.4. EESK atzinīgi vērtē ieteikumu dalībvalstīm izveidot pielāgotas valsts sistēmas iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalībai, kurām būtu jāaptver viss politikas veidošanas cikls no darba kārtības noteikšanas līdz spēkā esošo tiesību aktu un politikas iniciatīvu izvērtēšanai.

5.5. Komiteja pauž nožēlu, ka paziņojumā par Eiropas Demokrātijas rīcības plānu nav iekļauti pasākumi, ar kuriem tiktu izvērsta iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības turpmāka līdzdalība ES līmenī un kuros būtu ņemti vērā tādu darbsemināru rezultāti, kas notika kā darba turpinājums pēc 2022. gada ziņojuma par Pamattiesību hartas īstenošanu, un rūpīgi izvērtēta pašreizējo mehānismu, tostarp EPI, atbilstība.

5.6. EESK uzsver, ka dažās dalībvalstīs ieteikuma adresāti rada lielus draudus publiskajai pilsoniskajai telpai un vienlīdzīgai dalībai politikas veidošanā; dažas valdības ir izmantojušas tiešo demokrātiju, lai grautu Eiropas demokrātiju. Tāpēc Komisijai ir jāturpina pasākumi iedzīvotāju tiešai iespēcināšanai, it īpaši viņu kolektīvajā iesaistē ar PSO un sociālo kustību starpniecību, ar mērķi aizstāvēt demokrātiju un aizsargāt pilsonisko telpu.

5.7. Komiteja uzskata, ka izšķiroši svarīga ir nediskriminējoša piekļuve līdzdalībai, īpaši ņemot vērā jauniešu, pilsoņu ar invaliditāti un minoritāšu tiesības. Lai veicinātu plašu līdzdalību, iespējām iesaistīties jābūt pēc iespējas vienkāršākām, un tās nedrīkst ietvert šķēršļus, kas neļauj pilsoņiem iesaistīties.

5.8. Komiteja piekrīt bažām, ka dažas organizācijas cenšas graut demokrātiju un ierobežot publisko telpu, un aicina atbilstīgi valstu regulējumam veikt pasākumus, lai organizācijas, kas aktīvi cīnās pret demokrātiju un Eiropas vērtībām, izslēgtu no dalības politikas veidošanā.

5.9. Komiteja aicina skaidri noteikt visu valsts sistēmās pieejamo instrumentu un attiecīgo atgriezeniskās saites mehānismu mērķus. Instrumentu iespējamajai ietekmei uz politikas veidošanu jābūt pārredzamai, pretējā gadījumā iedzīvotāju uzticēšanās demokrātijai samazināsies vēl vairāk, ja valsts iestāžu reakcija uz devumu neatbildīs iedzīvotāju un PSO gaidītajam.

5.10. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis papildus apspriešanās forumiem arī stiprināt gan dialogu ar organizētu pilsonisko sabiedrību, gan pilsoniskās sabiedrības lomu ES politikas veidošanā.

5.11. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ieceri pārveidot tīmekļa vietni "Izsakiet viedokli" par iedzīvotāju tiešsaistes dalībai paredzētu vienas pieturas aģentūru un aicina dalībvalstis savu valsts sistēmu ietvaros izveidot attiecīgas platformas, kas aptvertu gan tiešsaistes, gan bezsaistes dalības iespējas.

([10]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komunikācija par pamattiesībām un tiesiskumu" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 100, 16.3.2023., 25. lpp).

5.12. EESK aicina Eiropas Komisiju pārstrādāt EPI regulu, lai visās dalībvalstīs samazinātu minimālo EPI parakstīšanas vecumu līdz 16 gadiem un pagarinātu parakstu vākšanas periodu. Pēc *Brexit* Komiteja atbalsta arī ES Līgumu reformu, lai samazinātu parakstītāju skaita obligāto minimumu, kas pašlaik ir viens miljons parakstu.

5.13. Kamēr pārredzamības reģistri visās dalībvalstīs nav obligāti, Komiteja iesaka visās dalībvalstīs izveidot pārredzamības reģistru brīvprātīgi, lai nodrošinātu un veicinātu pārredzamu un ētisku interešu pārstāvību, kas ir būtiska PSO un citu ieinteresēto personu efektīvai līdzdalībai.

Briselē, 2024. gada 24. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE